

Ο θεσμός των Παιδαγωγικών Ακαδημιών – Η Παιδαγωγική Ακαδημία της Τρίπολης

Ιωάννης – Ευάγγελος Χασαπογιάννης
Εκπαιδευτικός ΠΕ 70, ΠΕ Ν. Αρκαδίας
Msc Ηθικής Φιλοσοφίας
Med Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
ghasapogiannis@gmail.com

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση του ρόλου που διαδραμάτισαν οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες στην Ελλάδα, η περιγραφή του τρόπου λειτουργίας τους, η συνοπτική παρουσίαση της ιστορικής τους εξέλιξης, η διάρθρωση του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών τους και η συμβολή τους στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην Π.Α. της Τρίπολης η οποία, για μεγάλη χρονική περίοδο, σημάδεψε με το έργο της την εκπαίδευση των δασκάλων ολόκληρης της Πελοποννήσου και όχι μόνο.

Λέξεις-κλειδιά: Διδασκαλεία, Παιδαγωγικές Ακαδημίες, Παιδαγωγική Ακαδημία Τρίπολης, Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Abstract

This paper attempts to investigate the role played by the Pedagogical Academies in Greece, the description of their mode of operation, the brief presentation of their historical development, the structure of their curriculum and their contribution to the formation of educational policy. Special reference is made to the PA. of Tripoli which, for a long period of time, marked with its work the education of teachers of the whole Peloponnese and not only.

Keywords: Teaching, Pedagogical Academies, Pedagogical Academy of Tripoli, Curriculum.

1. Εισαγωγή

Η μόρφωση του ελληνικού έθνους και, ειδικότερα, η ουσιαστική εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων και νηπιαγωγών θεωρήθηκε θέμα πρωταρχικής σημασίας και άμεσης προτεραιότητας των κυβερνήσεων του ελληνικού κράτους από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ίδρυσής του. Οι συχνές, όμως, εναλλαγές των κομμάτων στην εξουσία και η πολιτική αβεβαιότητα της εποχής δυσχέραινε όλο και περισσότερο τη δημιουργία μιας σταθερής εκπαιδευτικής πολιτικής, προσανατολισμένης στην άριστη και ανελλιπή επιστημονική κατάρτιση των λειτουργών της εκπαίδευσης. Λόγοι κοινωνικοί, ηθικοί και παιδαγωγικοί επέβαλαν την αλλαγή του υπάρχοντος συστήματος επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την καθιέρωση ενός νέου συστήματος διετούς παιδαγωγικής κατάρτισης. Είχε γίνει κατανοητό πλέον, τόσο από την κεντρική εξουσία όσο και από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, ότι για να αναβαθμιστεί η ποιότητα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών πρέπει πρώτα-πρώτα να βελτιωθεί ο τρόπος επιλογής και επιμόρφωσής τους. Αποτέλεσμα όλων αυτών των αλλαγών ήταν να καταργηθούν τα Διδασκαλεία και να ιδρυθούν στη θέση τους νέες σχολές, πιο οργανωμένες, οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες. Στην προσπάθεια αυτή σημαντική ήταν η συνδρομή των μορφωμένων πατριωτών της εποχής, οι

οποίοι μετά τις σπουδές τους στην Ευρώπη, προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στα διάφορα ιδρύματα εκπαίδευσης των Δασκάλων της χώρας μας (Αντωνίου, 2011).

2. Η Εκπαίδευση των δασκάλων πριν από τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες

Το 1824, λίγα χρόνια μετά την επανάσταση, ειδική επιτροπή βουλευτών υπέβαλε στη Βουλή σχέδιο για την κοινή παιδεία του Έθνους. Το σχέδιο, που εγκρίθηκε από το βουλευτικό σώμα, περιλάμβανε εκτός από τη σύσταση τριών ειδών σχολείων στην ελληνική επικράτεια (Αλληλοδιδασκτικά, Λύκεια, Πανεπιστήμιο) και την ίδρυση ενός Διδασκαλείου στο Άργος για την εκπαίδευση δασκάλων. Οι νέοι που φοιτούσαν εκεί, ύστερα από ένα χρονικό διάστημα έξι ή δώδεκα μηνών, θα επέστρεφαν στις επαρχίες τους ως δάσκαλοι αλληλοδιδασκτικών σχολείων. Μια πιο οργανωμένη προσπάθεια εκπαίδευσης των δασκάλων παρατηρείται την περίοδο διακυβέρνησης της χώρας από τον Ι. Καποδίστρια. Με δική του απόφαση ιδρύεται, το 1830, δίπλα στο Ορφανοτροφείο της Αίγινας, ένα Διδασκαλείο για την κατάρτιση δασκάλων και την εξάσκησή τους στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο. Μετά τη δολοφονία του, όμως, τη διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνει η αντιβασιλεία του Όθωνα, η οποία προσπάθησε να προσαρμόσει την παιδεία σε πρότυπα και απόψεις που επικρατούσαν εκείνη την εποχή στη Δυτική Ευρώπη (Ευαγγελόπουλος, 1998).

Το 1834 ιδρύεται, πρώτα, στο Ναύπλιο και ύστερα, λόγω μεταφοράς της πρωτεύουσας, στην Αθήνα, συστηματικότερο Διδασκαλείο με σκοπό να εκπαιδεύει τους δασκάλους και να εξετάζει όσους επιθυμούσαν την απόκτηση πτυχίου δασκάλου. Στο Διδασκαλείο ήταν δυνατόν να φοιτούν και κοπέλες, όμως, λόγω αδυναμίας παρακολούθησης των μαθημάτων από αυτές, οι σπουδές τους περιορίζονταν μόνο στην πτυχιακή τους εξέταση και όχι στη μόρφωσή τους. Το 1861 διευρύνεται ο αριθμός των Διδασκαλείων, αφού πλέον δικαίωμα επιμόρφωσης δασκάλων αποκτούν τα παρθεναγωγεία της Φιλεκπαιδευτικής εταιρείας στην Αθήνα, την Κέρκυρα, τη Λάρισα, την Πάτρα. Τρία χρόνια αργότερα, το 1864, ο θεσμός αμφισβητείται έντονα με αποτέλεσμα η Εθνοσυνέλευση να αναστείλει τη λειτουργία τους. Από εκεί και έπειτα, πτυχία δασκάλων χορηγούσαν επιτροπές που είχαν συσταθεί κατά νομό. Το 1878, ύστερα από συνεχείς προτροπές γονέων, δασκάλων, επιστημόνων και πολιτικών, επαναλειτούργησε το Διδασκαλείο Αθηνών οργανωμένο σε νέες βάσεις. Η φοίτηση τώρα είχε αυξηθεί κατά ένα έτος, η διδακτέα ύλη είχε αναβαθμιστεί και οι εξετάσεις εισαγωγής ήταν πιο απαιτητικές. Παρόμοια Διδασκαλεία ιδρύθηκαν στην Τρίπολη, την Κέρκυρα, τη Λάρισα με περιορισμένο, όμως, χρονικό ορίζοντα, αφού η Κυβέρνηση ανέστειλε τη λειτουργία τους για λόγους οικονομικούς. Το μόνο που συνέχισε τη λειτουργία του ήταν το Διδασκαλείο των Αθηνών, το οποίο μεταρρυθμίστηκε σε τετρατάξιο, εγκαταστάθηκε στο κτίριο του ομογενούς Μαρασλή και μετονομάστηκε σε «Μαράσλειο» (Λέφας, 1942).

Ύστερα από τους Βαλκανικούς πολέμους και μετά την προσάρτηση των Νέων Χωρών, οι ανάγκες σε εκπαιδευτικό προσωπικό άρχισαν να μεγαλώνουν, κάνοντας ολοένα πιο επιτακτική την ίδρυση νέων Διδασκαλείων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το 1914, επί υπουργίας Ι. Τσιριμώκου, να ψηφιστεί ο Ν.381 βάσει του οποίου λειτούργησαν σε πολλές πόλεις της επικράτειας τριτάξια Διδασκαλεία. Αργότερα, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή και τη συρροή προσφύγων, η πολιτεία αναζήτησε για διορισμό πρόσφυγες δασκάλους με σκοπό να καλύψει τα κενά που είχαν δημιουργηθεί από την αύξηση του μαθητικού πληθυσμού. Ωστόσο, οι ανάγκες συνεχώς αυξάνονταν. Έτσι, το 1924 ιδρύθηκαν στην παλαιά Ελλάδα, Ήπειρο και, γενικά, όπου λειτουργούσαν Σχολαρχεία πεντατάξια Διδασκαλεία και εξατάξια στις Νέες Χώρες, Μακεδονία, Κρήτη, νησιά Αιγαίου Πελάγους. Με την παραπάνω πληθώρα

Διδασκαλείων άρχισε να δημιουργείται πλεόνασμα δασκάλων διαφορετικής μόρφωσης και ικανότητας με αποτέλεσμα να μην μπορεί να ασκηθεί κοινή εκπαιδευτική πολιτική. Εξαιτίας αυτής της κατάστασης ήταν αναγκαίο κάτι να αλλάξει και αυτό έγινε με τη μεταρρύθμιση του 1929, όπου καταργήθηκαν τα μονοτάξια Διδασκαλεία και όλα τα πολυτάξια μεταρρυθμίστηκαν σε πεντατάξια. Η μεταρρυθμιστική αλλαγή του 1929 αποτέλεσε την πιο αξιόλογη προσπάθεια για ριζική αναδιοργάνωση και αναβάθμιση των Διδασκαλείων από την εποχή της σύστασης του ελληνικού κράτους ως τότε, προαναγγέλλοντας, παράλληλα, τη δημιουργία ενός νέου εκπαιδευτικού θεσμού, αυτού των Παιδαγωγικών Ακαδημιών (Ευαγγελόπουλος, 1998).

3. Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες

Μετά την ήττα των Φιλελευθέρων, το 1932, αλλάζει ραγδαία το πολιτικό σκηνικό της χώρας και δρομολογούνται άμεσες αλλαγές στον τρόπο εκπαίδευσης των Ελλήνων δασκάλων. Το νέο εκπαιδευτικό πλαίσιο, γέννημα της εκπαιδευτικής πολιτικής του κυβερνώντος Λαϊκού κόμματος, προσανατολίζεται στην καλλιέργεια της καθαρεύουσας και στην παροχή μιας Κλασικής Εκπαίδευσης που θα βασίζεται στην Παιδαγωγική, τη Φιλοσοφία και την Ψυχολογία. Με πρόσχημα τη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των δασκάλων στα πρότυπα των ξένων χωρών και την περικοπή των δαπανών καταργούνται, το 1933, τα ενιαίου τύπου πεντατάξια Διδασκαλεία και ιδρύονται οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες διετούς φοίτησης (Αντωνίου, 2002). Εισηγητής του νέου νόμου ήταν ο τότε Υπουργός Παιδείας, Θ. Τουρκοβασίλης, αλλά είναι βέβαιο ότι συντάκτης του ήταν ο Γ. Παλαιολόγος. Βασικός στόχος του νομοσχεδίου είναι ο χωρισμός της γενικής από την επαγγελματική μόρφωση των δασκάλων και η προσαρμογή της εκπαίδευσής τους σε νέα πρότυπα, λαμβάνοντας υπόψιν τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας, τα πορίσματα της παιδαγωγικής επιστήμης και το συμφέρον του έθνους. Στις βασικές διατάξεις του νομοσχεδίου οριζόταν ο αριθμός των Π. Α. σε έξι, γινόταν εκτενής αναφορά στο αναλυτικό πρόγραμμα των Ακαδημιών, περιγράφονταν τα απαραίτητα προσόντα του διδακτικού προσωπικού καθώς και οι ακαδημαϊκές υποχρεώσεις των σπουδαστών (Μπουζάκης, Τζήκας, & Ανθόπουλος, 1998).

Κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1940, το έργο των Παιδαγωγικών Ακαδημιών γινόταν όλο και πιο δύσκολο. Πολλές Π. Α. διέκοψαν τη λειτουργία τους, άλλες υπολειπορούσαν, καθηγητές και μαθητές συλλαμβάνονταν και πολλά μαθήματα αναβάλλονταν. Μέσα σε τούτο τον αναβρασμό η εκπαίδευση των δασκάλων περνούσε σε δεύτερη μοίρα. Γενικότερα, κυριαρχούσε ένα κλίμα αναστάτωσης και τρομοκρατίας που λειτουργούσε ως ανασταλτικός παράγοντας σε κάθε μορφή κοινωνικής ζωής και δημιουργίας (Ευαγγελόπουλος, 1998). Η πρώτη αμφισβήτηση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, γενικά, αλλά και της εκπαίδευσης των δασκάλων, ειδικότερα, σημειώνεται στα τέλη του 1950. Τότε, με εντολή του πρωθυπουργού, Κ. Καραμανλή, συγκροτείται Επιτροπή Παιδείας, η οποία προτείνει τη χάραξη νέας εκπαιδευτικής πολιτικής, με προσανατολισμό τόσο στην Κλασική Παιδεία όσο και στις Θετικές Επιστήμες. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ενσωματώνονται στο Πρόγραμμα των Π. Α. τα μαθήματα των Οικοκυρικών, των Μαθηματικών και των Φυσιογνωστικών. Στόχος του Υπουργείου Παιδείας ήταν η παροχή όσο το δυνατόν μιας πιο ολοκληρωμένης επαγγελματικής κατάρτισης στους μελλοντικούς δασκάλους. Οι αλλαγές αυτές, όμως, δεν κράτησαν για πολύ. Το 1964, μετά την επικράτηση των δυνάμεων της Ένωσης Κέντρου, επιχειρείται μία ριζική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος. Εκφραστές και δημιουργοί του νέου προγράμματος ήταν ο

Υπουργός Παιδείας και Πρωθυπουργός, Γ. Παπανδρέου, ο Υφυπουργός, Λ. Ακρίτας, και ο Γενικός Γραμματέας, Ε. Παπανούτσος. Με τον νέο Νόμο η διάρκεια φοίτησης στις Π. Α. γίνεται τριετής, αναθεωρείται το Πρόγραμμα Σπουδών, αναβαθμίζεται το διδακτικό προσωπικό και εμπλουτίζεται με νέες οργανικές θέσεις, αλλάζει ο τρόπος εισαγωγής των σπουδαστών και ιδρύεται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Η αδυναμία της Ένωσης Κέντρου να παραμείνει στο τιμόνι της χώρας για μεγάλο χρονικό διάστημα είχε ως αποτέλεσμα το εκπαιδευτικό της πρόγραμμα να μείνει ανολοκλήρωτο (Αντωνίου, 2002). Μετά την άνοδο της Χούντας στην εξουσία, η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της παιδείας ανακόπηκε το 1967. Ειδικότερα, ο Θεσμός των Π.Α. υποβαθμίστηκε, καθώς, με νόμο, μειώθηκαν τα έτη φοίτησης από τρία σε δύο, καταργήθηκαν μαθήματα, συγχωνεύθηκαν Ακαδημίες, πολλοί καθηγητές μετατέθηκαν ή έμειναν βαθμολογικά στάσιμοι και επιβλήθηκαν αυστηρότεροι κανονισμοί κοινωνικού και ιδεολογικού ελέγχου των σπουδαστών μέσα και έξω από τις σχολές (Μπουζάκης, Τζήκας, & Ανθόπουλος, 1998).

Μετά την πτώση της δικτατορίας, πολλοί παιδαγωγοί και αξιόλογοι συγγραφείς υπογράμμισαν την ανάγκη για μια καλύτερη κατάρτιση των Εκπαιδευτικών της Δημοτικής Εκπαίδευσης. Με νόμο, επανιδρύθηκαν οι Ακαδημίες που είχαν καταργηθεί, ρυθμίζονται τα θέματα εξετάσεων των σπουδαστών με δημοκρατικότερο τρόπο, προτείνεται η αναβάθμισή τους σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και οργανώνονται σε κάθε Π.Α. σπουδαστήρια - εργαστήρια παιδαγωγικής- ψυχολογίας, φυσικών- μαθηματικών, τεχνικών, μουσικής και σωματικής αγωγής. Παρόλα αυτά, οι αγώνες και η επιμονή των δασκάλων δεν κατόρθωσαν να αναγκάσουν την κυβέρνηση να ικανοποιήσει το βασικό τους αίτημα για αναβάθμιση των Π.Α. σε πανεπιστημιακά τμήματα.

Τελικά, το ζήτημα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης των δασκάλων λύθηκε το 1982, με τον νόμο 1268 «Για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων». Με τον νόμο αυτό θεσπίστηκε η ίδρυση Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών τετραετούς φοίτησης. Παράλληλα, συνέχισαν να λειτουργούν ως το ακαδημαϊκό έτος 1988-89 για την τακτοποίηση εκκρεμοτήτων παλιών σπουδαστών τους. Οι πόρτες τους έκλεισαν οριστικά τον Ιούλιο του 1991 (Ευαγγελόπουλος, 1998).

4. Το Πρόγραμμα Σπουδών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών

Το πρώτο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών των Π. Α. περιγράφεται ξεκάθαρα στο Άρθρο 5 του Νόμου 5802 «Περί Ιδρύσεως των Παιδαγωγικών Ακαδημιών» που έφερε στη Βουλή προς ψήφιση στις 29 Σεπτεμβρίου του 1933 ο τότε Υπουργός Παιδείας, Θ. Τουρκοβασίλης, και διήρκησε τριάντα δύο έτη. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τα μαθήματα που διδάσκονταν στις Π.Α. χωρίζονταν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας και Φιλοσοφίας. Ιδιαίτερο βάρος είχε δοθεί στον τομέα της Παιδαγωγικής, όπου περιλαμβάνονταν μαθήματα Γενικής Παιδαγωγικής και Διδακτικής. Χαρακτηριστικά αναφέρονται: Η Παιδαγωγική ως επιστήμη, η Σχολική Ζωή, Ατομική – Κοινωνική Παιδαγωγική, Ερβατιανή Παιδαγωγική, το Σχολείο Εργασίας, Πειραματική- Θεωρητική Παιδαγωγική. Η Διδασκαλία, ο σκοπός και η έννοια της, η Αυτενέργεια. Μέσα διδασκαλίας, επιλογή – διάταξη της ύλης, το πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου, Μέθοδοι διδασκαλίας, η Διδακτική Εργασία στα δημοτικά σχολεία, σύντομη Ιστορία της Παιδαγωγικής, σύγχρονες στάσεις της Παιδαγωγικής και χαρακτηριστικοί εκπρόσωποί της. Στον τομέα Ψυχολογίας διδάσκονταν μαθήματα Γενικής και Ειδικής Ψυχολογίας: Η ψυχολογία ως επιστήμη, διαιρέσεις της ψυχολογίας, μέθοδοι έρευνας, το πείραμα, το νευρικό σύστημα, αίσθημα,

αντίληψη, παρατήρηση, φαντασία, γλώσσα και σκέψη, χαρακτήρας, προσωπικότητα. Η ψυχολογία του παιδιού, η σωματική του ανάπτυξη, οι πρώτες συναισθηματικές κινήσεις, η συνείδηση, η προσοχή, η κρίση, ο συλλογισμός, η μάθηση της γλώσσας, το βάδισμα. Η ψυχολογία του εφήβου, η ψυχολογία των ατομικών διαφορών, τα αίτιά τους, οι διάφορες τυπολογίες. Τέλος, στην κατεύθυνση της φιλοσοφίας διδάσκονταν μαθήματα, όπως Φιλοσοφία και Επιστήμη, Γνωσιολογία, Μεταφυσική, Στοιχεία Ηθικής, Στοιχεία Αισθητικής, Γενική Μεταφυσική, Θεωρία του κόσμου και της ζωής.

Εκτός από τα παραπάνω βασικά μαθήματα, διδάσκονταν και τα εξής: Σχολική Νομοθεσία, Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου, Πολιτικής Οικονομίας και Κοινωνιολογίας, Υγιεινή και Σωματολογία, Ιστορία των Θρησκειών, Αρχαία και Νεοελληνική Λογοτεχνία, Νεότερα Ξένα Γλώσσα, Μουσική, Τεχνικά. Το Αναλυτικό Πρόγραμμα των Π.Α. ισχύει με τις τροποποιήσεις που επήλθαν κατά το χρονικό διάστημα 1959-1963, ως το 1966, για τριάντα δύο χρόνια. Το 1966, έπειτα από πολλά χρόνια, επιχειρείται μια προσπάθεια τροποποίησης του περιεχομένου σπουδών των υποψηφίων δασκάλων, όμως, η έλευση της δικτατορίας σταματά κάθε προσπάθεια ανανέωσης. Το νέο καθεστώς, συνειδητοποιώντας την ανάγκη για εναρμόνιση της εκπαίδευσης των υποψηφίων δασκάλων με τις ραγδαίες αλλαγές που συντελούνται στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, προχωρεί στη σύνταξη του Προγράμματος του 1972, το οποίο, παρά τις αλλαγές στην πολιτική σκηνή της χώρας, παραμένει σε ισχύ ως το 1984. Το νέο πρόγραμμα του 1984 είναι προσανατολισμένο τόσο σε επίπεδο σπουδών όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο προς τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα και παραμένει σε ισχύ ως τέλος της λειτουργίας τους το 1990 (Παλαιολόγου, 1939).

Παρά τις ουσιαστικές και ιδεολογικές τους διαφορές όλα τα Αναλυτικά Προγράμματα των Παιδαγωγικών Ακαδημιών έχουν ορισμένα κοινά στοιχεία, καθώς δίνουν βάση τόσο στη θεωρητική μελέτη και στα πορίσματα της παιδαγωγικής έρευνας όσο και στην κατοχή των διδακτέων γνωστικών αντικειμένων. Βασικός τους στόχος είναι να εκπαιδεύσουν έναν τεχνοκράτη δάσκαλο, με ρόλο καθαρά διεκπεραιωτικό, αφοσιωμένο πλήρως στο διδακταλικό του έργο χωρίς να μπορεί να πει ελεύθερα τη γνώμη του και να στοχαστεί πάνω στο παιδαγωγικό του έργο.

5. Η Παιδαγωγική Ακαδημία της Τρίπολης

Η Παιδαγωγική Ακαδημία της Τρίπολης ιδρύθηκε το 1934, με τον Νόμο 5802 περί ιδρύσεως των Π.Α., συνεχίζοντας το έργο του Διδασκαλείου Τρίπολης, και ολοκλήρωσε το έργο της το 1990, με την κατάργηση των Παιδαγωγικών Ακαδημιών. Αρχικά, λειτούργησε με ένα τμήμα των 40 σπουδαστών και, στη συνέχεια, από το σχολικό έτος 1937-1938, με δύο μεικτά τμήματα (αρρένων και θηλέων). Ο κύκλος σπουδών είχε διάρκεια δύο χρόνια, με εξαίρεση την τριετία 1964 – 1967, όπου η υποχρεωτική φοίτηση διαρκούσε τρία χρόνια. Ο χώρος στέγασής της ήταν το κτίριο του παλιού διδακτηρίου του Διδασκαλείου Τρίπολης. Τα μαθήματα γίνονταν στον δεύτερο όροφο του κτιρίου, όπου και στεγάζονταν τα γραφεία του διδακτικού προσωπικού. Οι υπάρχουσες, όμως, εγκαταστάσεις δεν επαρκούσαν και αποτελούσε επιτακτική ανάγκη η εύρεση νέων χώρων. Το 1937, έπειτα από πολλές και επίμονες προσπάθειες των υπεύθυνων του Ιδρύματος, άρχισαν εργασίες για την ανέγερση νέας πτέρυγας ανατολικά του υπάρχοντος κτιρίου. Η πτέρυγα αυτή συμπεριλάμβανε στο υπόγειο μία αίθουσα εστιατορίου, τρεις αίθουσες διδασκαλίας στον πρώτο όροφο, δύο ακόμη στον δεύτερο και το γραφείο του Διευθυντή. Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής η Π.Α., μεταφέρθηκε στο οίκημα Βαφιοπούλου στην οδό Νικηταρά. Στη συνέχεια, από τα

τέλη της δεκαετίας του '50 ως τις αρχές του 1970, το διδακτήριο εκσυγχρονίζεται και οι εγκαταστάσεις του βελτιώνονται με μια σειρά από κατασκευαστικά έργα. Αρωγός στην όλη προσπάθεια στάθηκε το υπουργείο Παιδείας, ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων και η Ομοσπονδία των Αρκάδων της Αμερικής.

Τα μαθήματα που διδάσκονταν στη σχολή, όπως και στις υπόλοιπες Π.Α., ήταν αυτά που όριζαν οι διατάξεις του Ν.5802/1933. Πιο συγκεκριμένα ήταν τα εξής: Παιδαγωγικά, Ψυχολογία, Φιλοσοφικά, Υγιεινή, Θρησκευτικά, Αρχαία και Νέα Ελληνική Λογοτεχνία, Ξένες Γλώσσες, Στοιχεία Γεωπονίας, Σωματική Αγωγή, Μουσικά, Τεχνικά. Η διδακτέα ύλη των μαθημάτων ήταν πλήρως προσανατολισμένη με τις επιδιώξεις και τους διδακτικούς στόχους της σχολής και εξυπηρετούσε τις ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Περιλάμβανε τα τελευταία πορίσματα της φιλοσοφίας, της ανθρωπολογίας, των επιστημών της αγωγής και των άλλων θεωρητικών και θετικών επιστημών. Το διδακτικό προσωπικό αποτελούσαν ο Διευθυντής, ο Υποδιευθυντής και οι Καθηγητές της Μουσικής, των Τεχνικών, της Γυμναστικής και της Γεωπονίας. Τα υπόλοιπα μαθήματα δίδασκαν ωρομίσθιοι καθηγητές μέσης εκπαίδευσης ή ειδικοί επιστήμονες. Οι ώρες διδασκαλίας κάθε εβδομάδας ήταν 32 για τους πρωτοετείς και 36 για τους δευτεροετείς σπουδαστές. Από αυτές, ο διευθυντής δίδασκε 12 ώρες την εβδομάδα, ο υποδιευθυντής 16 και καθένας από τους καθηγητές ξεχωριστά 18 ώρες. Οι πρακτικές ασκήσεις των φοιτητών πραγματοποιούνταν στα πρότυπα δημοτικά σχολεία της πόλης και οι γεωπονικές ασκήσεις στο αγροκλήπιο της σχολής. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη διδασκαλία των μαθημάτων του Δημοτικού Σχολείου, στην οργάνωση της σχολικής ζωής, στη διοίκηση της σχολικής μονάδας, στην προετοιμασία εξωσχολικών δραστηριοτήτων και στην κατασκευή εποπτικών μέσων και οργάνων διδασκαλίας. Οι φοιτητές της Π.Α., που εισάγονταν κατόπιν εξετάσεων, στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από τους νομούς της Πελοποννήσου και ανήκαν σε αγροτικές και μεσοαστικές οικογένειες. Κάθε χρόνο υπολογίζεται ότι εκατό δάσκαλοι κατά μέσο όρο αποφοιτούσαν από τη σχολή, με αποτέλεσμα από την ίδρυση της Ακαδημίας έως το 1969 ο αριθμός των αποφοίτων να φτάνει τους τρεις χιλιάδες.

Εντός της Π.Α. και σε συγκεκριμένη αίθουσα λειτουργούσε η Βιβλιοθήκη της σχολής, η οποία αριθμούσε χιλιάδες βιβλία και περιοδικά Ελλήνων αλλά και ξένων συγγραφέων, κυρίως από τον χώρο των επιστημών της Αγωγής. Εκεί, οι φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό μπορούσαν να δανείζονται και να διαβάζουν βιβλία καθ' όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους ακόμη και τις απογευματινές ώρες. Επίσης, για τη μύηση των σπουδαστών στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα, την καλλιέργεια της φιλομάθειάς τους και την εξοικείωσή τους με τις καινοτόμες δράσεις λειτουργούσαν στην Π.Α. εργαστήρια ψυχοπαιδαγωγικών ερευνών, φυσικής, χημείας, γεωπονίας, χειροτεχνίας, οικοκυρικών, μουσικής και σωματικής αγωγής. Σημαντικό και πλούσιο ήταν το επιστημονικό έργο του εκπαιδευτικού προσωπικού της σχολής. Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της λειτουργίας της πολλοί καθηγητές, παράλληλα με τα διδακτικά τους καθήκοντα, παρουσίασαν πολλές επιστημονικές μελέτες, αξιόλογο συγγραφικό έργο και πληθώρα δημοσιεύσεων σε παιδαγωγικά περιοδικά. Γνωστά συγγράμματα είναι των Β. Βήκα, Ν. Κακούρη, Αν. Τσιρίμπα, Ε. Παπανούτσου, Π. Μόρφη, Αλ. Παρασκευόπουλου, Μ. Αγγελόπουλου, Αθ. Μπίκου.

Κάθε Κυριακή πρωί πραγματοποιούνταν ο εκκλησιασμός των φοιτητών, στις εθνικές γιορτές και στις επίσημες εκδηλώσεις οι σπουδαστές και οι σπουδάστριες της σχολής φορούσαν επίσημη ενδυμασία. Η στολή των φοιτητών και των φοιτητριών ήταν ένα βαθύ μπλε κουστόμι, ένα βελούδινο σπουδαστικό πηλήκιο ίδιου χρώματος για τα αγόρια και

ένας μπερές για τα κορίτσια που είχε το διακριτικό σήμα «Π.Α.Τ.», τα αρχικά των λέξεων Παιδαγωγική Ακαδημία Τρίπολης. Τέλος, η Π.Α. Τρίπολης διέθετε σπουδαστική χορωδία και ορχήστρα, η οποία ήταν απαραίτητη όχι μόνο για την ειδική άσκηση των σπουδαστών στα διάφορα τραγούδια, αλλά και για τις ανάγκες του Ιδρύματος κατά την περίοδο των εορταστικών εκδηλώσεών του. Η χορωδία των σπουδαστών ήταν μεικτή, αριθμούσε πολλά μέλη και το μουσικό της πρόγραμμα διαπραγματευόταν έργα Ελλήνων και ξένων συνθετών. Στη λήξη κάθε γιορτής έψαλλε πάντα τον Ύμνο της Ακαδημίας, που είχε γράψει ο Β. Αποστολόπουλος και είχε συνθέσει ο Δ. Μαργέτης.

Παρόλο που οι κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες δεν ήταν πάντοτε ευνοϊκές, η Π.Α. της Τρίπολης δίνει την εντύπωση ενός φροντισμένου και καλά οργανωμένου συστήματος που εκπαίδευε ικανότατους και πλήρως καταρτισμένους δασκάλους. Η φήμη που την συνόδευε ήταν τόσο καλή που την καθιστούσε μία από τις πρώτες Ακαδημίες την Ελλάδα. Βέβαια, δεν πρέπει να παραλείψουμε ότι μεγάλο μέρος της πετυχημένης πορείας της ανήκε στους Διευθυντές και τους καθηγητές της Ακαδημίας, που με τη φιλοτιμία τους, την εργατικότητα τους και την ευσυνειδησία τους, έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για το έργο της σχολής, αντιμετωπίζοντας με επιτυχία κάθε φορά τις όποιες δυσκολίες παρουσιάζονταν (Κίτσου & Μαρινόπουλου, 1970).

6. Συμπεράσματα

Οι Π.Α. λειτούργησαν πάνω από πενήντα χρόνια και προσέφεραν στο ελληνικό κράτος ανεκτίμητες υπηρεσίες, μορφώνοντας έναν μεγάλο αριθμό από δασκάλους και δασκάλες που υπηρέτησαν στα δημοτικά σχολεία όλης της επικράτειας. Αν και σε ορισμένες χρονικές περιόδους λόγω αδιαφορίας της πολιτείας, πολέμων, κατοχής και της δικτατορίας ο θεσμός των Π.Α. πέρασε από κρίση, παρόλα αυτά έμεινε ζωντανός, παρουσιάζοντας ένα σοβαρό και υπεύθυνο έργο. Οι Π.Α., με την ίδρυσή τους, συνέβαλαν στη δημιουργία ενός νέου τύπου δασκάλου, ο οποίος, έχοντας πλήρη γενική μόρφωση και διετή μεταγυμνασιακή επαγγελματική κατάρτιση, ανύψωσε το φρόνημα και τη μορφωτική στάθμη του λαού, αποκτώντας ο ίδιος καλύτερη κοινωνική θέση και επιβολή.

Με την πάροδο, όμως, του χρόνου και ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο, είχε καταστεί επιτακτική η ανάγκη για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των ιδρυμάτων κατάρτισης των δασκάλων. Το αίτημα για μια πανεπιστημιακή Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση προτάσσεται από το σύνολο του κλάδου, ο οποίος διεκδικεί με αξιώσεις υψηλότερο κοινωνικό κύρος και γόητρο. Η δικαίωση όλων αυτών των αγώνων δεν άργησε να έρθει. Τα πρώτα Παιδαγωγικά Τμήματα ιδρύονται και ο δάσκαλος εξισώνεται με τους αποφοίτους των πανεπιστημίων τετραετούς φοίτησης. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται, ταυτόχρονα, η επαγγελματική και κοινωνική του καταξίωση καθώς και η αποτελεσματικότερη προσφορά υπηρεσιών του στην παιδεία, την οικονομία, την κοινωνία και το έθνος.

Παρ' όλες τις αδυναμίες τους, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τις ελλείψεις σε εκπαιδευτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή αποτέλεσαν τον πρόδρομο των μετέπειτα Παιδαγωγικών Τμημάτων και το εκκολαπήριο πολλών γενεών δασκάλων. Η συμβολή τους κρίνεται τεράστια και το έργο τους αναμφισβήτητα σημαντικό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Αντωνίου, Χ. (2002). «Ο ρόλος των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Παιδαγωγικών Τμημάτων στην εδραίωση της Παιδαγωγικής ως Επιστήμης στην Ελλάδα (1933 –

- 2000)». Πρακτικά Συνεδρίου, «*Η εξέλιξη της Παιδαγωγικής Επιστήμης στην Ελλάδα τα τελευταία 50 χρόνια*», Εργαστήριο Διδακτικής Μεθοδολογίας, Πανεπιστήμιο Θράκης. Αθήνα: Αφοί Κυριακίδη.
- Αντωνίου, Χ. (2011). *Παιδαγωγοί και παιδαγωγική στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Αντωνίου, Χ. (2002). *Η Εκπαίδευση των Ελλήνων Δασκάλων (1828-2000)*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ευαγγελόπουλος, Σπ. (1998). *Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κίτσου, Κ., & Μαρινόπουλου, Χ. (1970). *Ιστορία του Διδασκαλείου Πελοποννήσου και της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Τριπόλεως (1880-1970)*. Αθήνα: Επτάλοφος Ε.Π.Ε.
- Λέφας, Χ. (1942). *Ιστορία της Εκπαιδύσεως*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων.
- Μπουζάκης, Σ., Τζήκας Χ., & Ανθόπουλος, Κ. (1998). *Η κατάρτιση των δασκάλων – διδασκαλισσών και των νηπιαγωγών στην Ελλάδα. Τόμος Β΄. Η περίοδος των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών 1933-1990*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παλαιολόγου, Γ. (1939). *Ο Θεσμός των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και η Μαράσλειος Παιδαγωγική Ακαδημία*. Αθήνα: Αρχαίος Εκδοτικός Οίκος Δ. Δημητράκου Α.Ε.

